

BIBLIOTHEQUE
MUSEE DES MONUMENTS
NATIONAUX

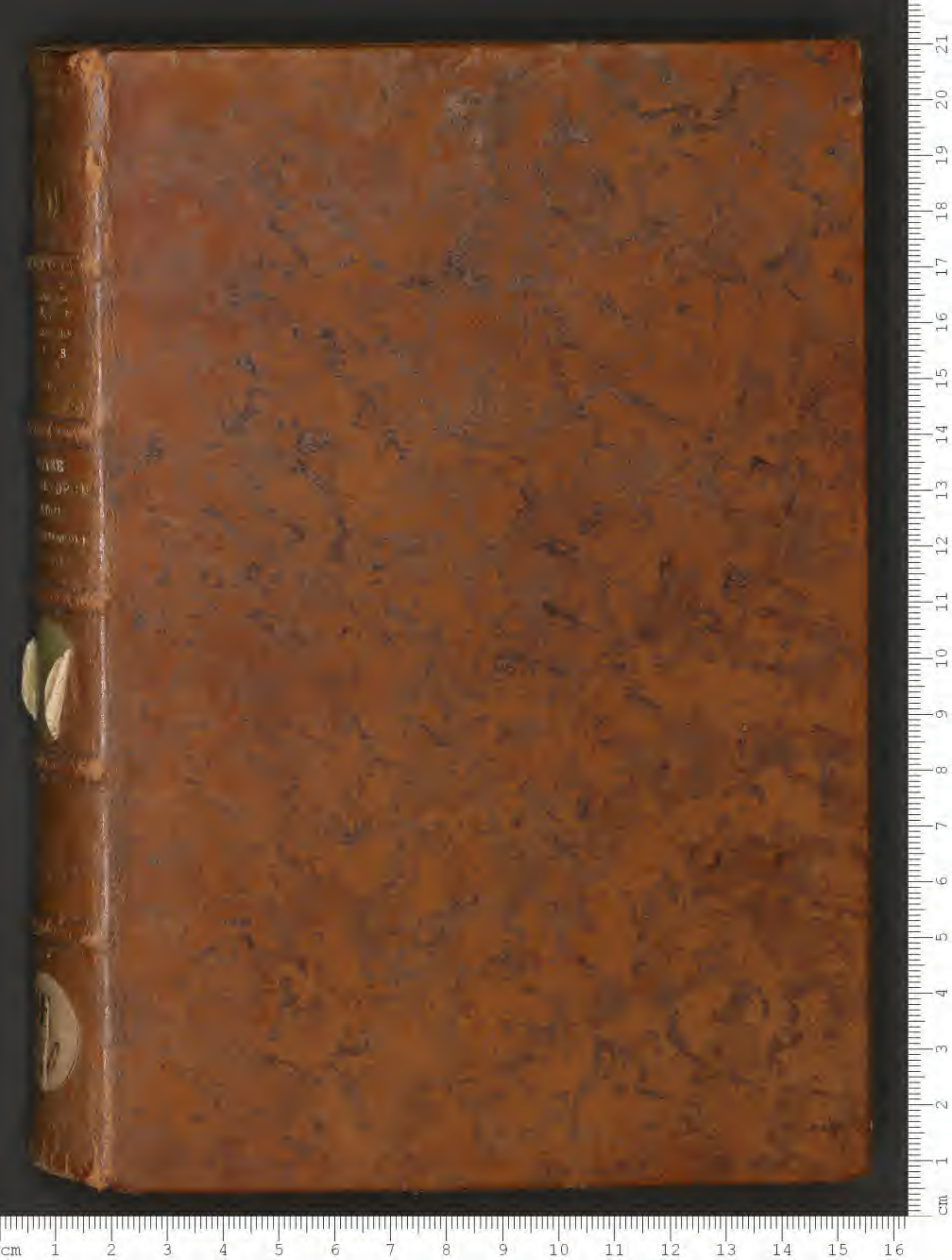
SI

RECUEIL
DE LETTRES
ET DISCOURS
ADRESSES
A DIVERS
PERSONNAGES
XV-XVI. S.

LETTRE
DE CHRISTOPHE
COLOMB
DE INDIAS NOVI
INVENTIS

Ex Bibliothecâ
quam 16000 Voll. constantem
huic Abbatia S Genovesæ Paris.
Testamento legavit Car Maurit.
LE TELLIER Archiep. Remensis.
Obiit anno 1710.

La note 3 de ce recueil est la
seconde édition de la traduction
latine de la Lettre de Cocceius
relatant la dissection du Docteur
Jundt.

Elle a été imprimée par Stephanus
Planck, à Rome en 1793, lequel
a également imprimé la 1re édition
dans sa collection des Œuvres
de la reine Isabelle.

Dans cette 1re édition, Planck a corrigé
cette édition, ainsi que le nom
de l'auteur de la Lettre de Cocceius.
C'est le nom de son Beatus
Amicus V. M. Jundt.

Henry Jundt

3 juin 1892

cm
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

in fidei yolkat p. 100 2a 6.
p. 100 p. 100 1030

P. 1. - Italie de 1522
 2. - id -
 3. - circa 1522
 4. -
 5. -
 6. -
 Date de 1522

Ces six premières pièces
 forment 6e ftr. 1^a
 27 du vol. et
 sont toutes du XVIe.

Pièces incunables: n° 1(6) Dauphin 463 - Pellichet 4090
 2(7) - 416 - 3230
 3(8) - omis - omis
 (cf. 2 autr. de D. 480 - 5040 et une 4e de...
 OE XV, 351 p. 12.)
 4(9) Dauphin 718 - 3262
 5(10) - 465
 6(11) - 675
 7(12) - omis Pellichet omis
 (cf. OE XV, 351 p. 22) 667 - 1686)
 8(13) Dauphin 710
 9(14) - omis - omis
 (cf. OE XV, 351 p. 22) 671 - 5019)
 9⁺(15) - omis -
 (cf. OE XV, 351 p. 23) 569
 9⁺⁺(16) - omis
 (cf. OE XV, 351 p. 28) 673
 10(17) - 653
 11(18) - 606
 12-13(19) - 674 Pellichet 2048
 14(20) - omis
 (cf. OE XV, 351 p. 29) 712
 15(21) - 461 Pellichet 4816
 16(22) - 568 - 4438
 17(23) - 590 - 2836
 18(24) - omis mais sous le n°
 832 Dauphin est l'oe [351] qui n'est
 pas de la même édition: pas d'aucun des autr.
 19(25) - 534
 20(26) - 792
 21(27) - 419 vol. 2 ftr. [351]?

T. S. V. P.

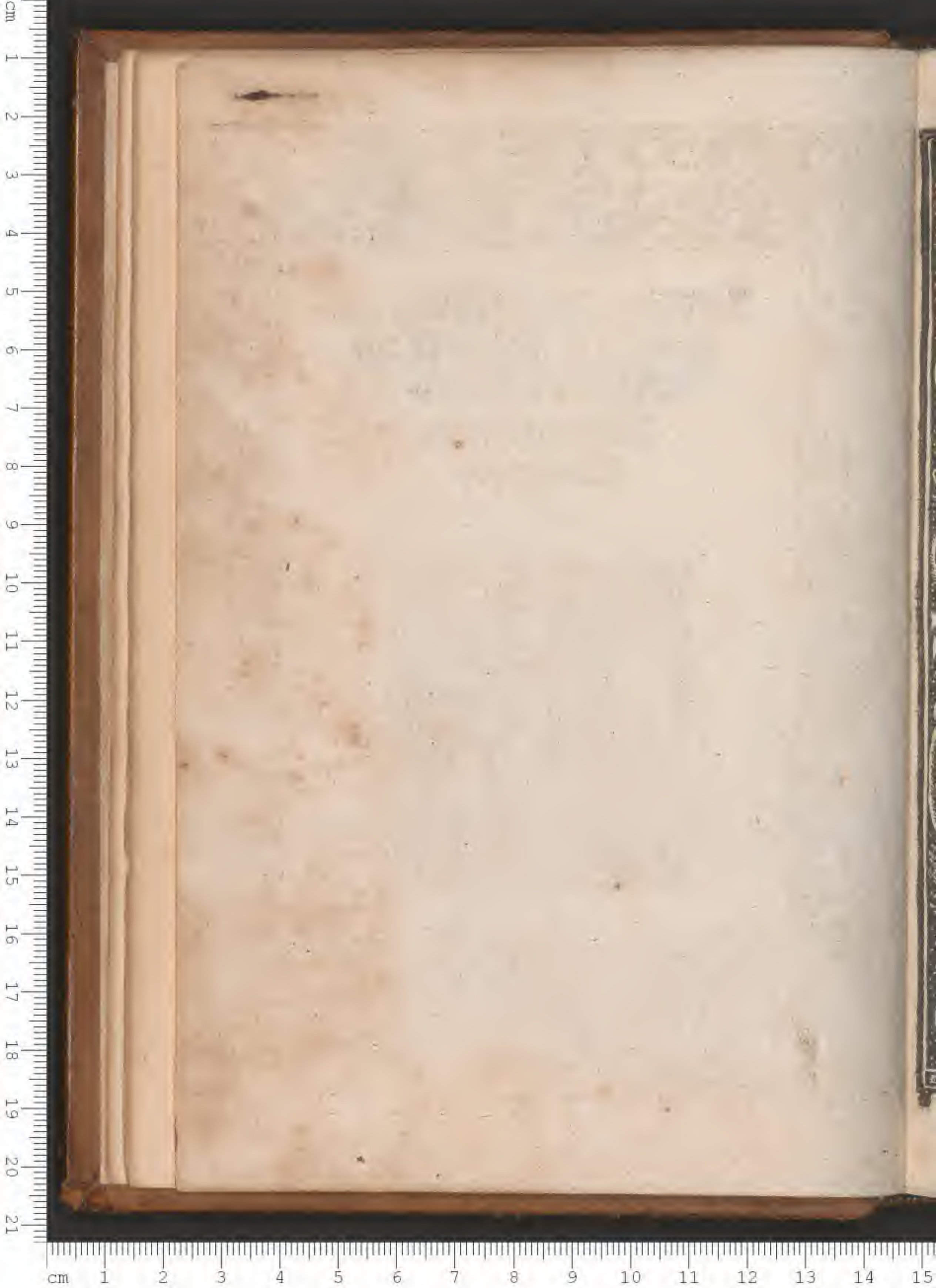
22 (28) Daanou 713.
23 (29) - 287
24 (30) - 313
25 (31) - 314
26 (32) - 466
27 (33) - 451

28 (34) Bien datie de 1523
29 (35) - 1524
30 (36) - 1521.

~~x~~ ~~511~~

xyE 740

n. 4 (9) Lettre de Chetophor Cabard

Epistola Christofori Colom: cui etas nostra multū debet: de
Insulis Indie supra Gangem nuper inuētis. Ad quas pergren-
das octauo antea mense auspiciis ⁊ ere inuictissimorū Fernādi ⁊
Isabelae Hispaniarū Regū missus fuerat: ad magnificū dñm
Gabrielem Sanchis eorundē serenissimorū Regum Tresaurariū
missa: quā nobilis ac litteratus vir Leander de Cosco ab Hispa-
no idiomate in latinum cōuertit tertio kal's Maii. M. cccc. xciii
Pontificatus Alexandri Sexti Anno primo.

Quoniam susceptae prouintiae rem perfectam me ꝑsecutum
fuisse gratum tibi fore scio: has constitui exarare: que te
vniuscuiusq; rei in hoc nostro itinere geste inuenteq; ad-
moneant: Tricesimo tertio die postq; Gadibus discessi in mare
Indicū perueni: ubi plurimas insulas innumeris habitatas ho-
minibus repperi: quarum omnium pro felicissimo Rege nostro
preconio celebrato ⁊ vexillis extensis contradicente nemine pos-
sessionem accepi: primeq; earum diui Saluatoris nomen impo-
si: cuius fretus auxilio tam ad hanc: q̃ ad ceteras alias perue-
nimus. Eam hō Indi Guanabanin vocant. Aliarū etiam vnam
quancq; nouo nomine nuncupauī: quippe aliā insulam Sancte
Marie Conceptionis. aliam Fernandinam. aliam Isabellam.
aliam Joanam. ⁊ sic de reliquis appellari iussi. Cum primum in
eam insulam quam dudum Joanam vocari dixi appulimus: iux-
ta eius littus occidentem versus aliquantulum processi: tamq;
eam magnam nullo reperto fine inueni: vt non insulā: sed conti-
nentem Chatai prouinciā esse crediderim: nulla tñ videns op-
pida municipiaue in maritimis sita consinibꝫ ꝑter aliquos vi-
cos ⁊ ꝑedia rustica: cum quorū incolis loqui nequibam. quare si-
mul ac nos videbant surripiebant fugam. Progrediebar ultra:
existimans aliquā me urbem villasue inuenturū. Deniq; videns
q̃ longe admodum progressis nihil noui emergebat: ⁊ hmoi via
nos ad Septentrionem deferebat: q̃ ipse fugere exoptabā: terris
etenim regnabat bruma: ad Austrumq; erat in voto cōtendere:

nec minus venti flagitantib⁹ succedebāt. constitui alios nō ope-
riri successus: et sic retrocedens ad portū quendā quem signaue-
ram sum reuersus: vnde duos hoīes ex nostris in terrā mīlī: quī
inuestigarēt esset ne Rex in ea prouincia vrbesue aliquē. Di per
tres dies ambularunt inuenerūtq; innumeros populos et habitā-
tiones: paruas tñ et absq; vllō regimine. quapropter redierunt.
Interea ego iam intellexeram a quōsdam Indis quos ibidē sus-
ceperā quō hui⁹ prouincia insula quidem erat: et sic perrexī ori-
entem versus eius semp stringēs littora vsq; ad miliaria. cccxii
vbi ipsius insule sunt extrema: hinc aliā insulam ad orientē pro-
spexi distantē ab hac Joana miliarib⁹. lii. quā protinus Dispa-
nam dixi: in eamq; concessi et direxi iter quasi per Septentrionē
quemadmodum in Joana ad orientē miliaria. lxiii que dicta
Joana et alie ibidē insule q̄ fertilissime existunt. Nec multis atq;
tutissimis et latis nec aliis quos vnq; viderim cōparandis por-
tibus est circumdata. multi maximī et salubres hanc interfliunt
fluii: multi quoq; et eminentissimi in ea sunt montes. Omnes
be insule sunt pulcherrime et variis distincte figuris: puie: et ma-
xima arborū varietate sidera lambentiū plene: quas nunq; foliis
priuari credo. Quippe vidi eas ita virentes atq; decoras ceu mē-
se Maio in Hispania solent esse: quaz alie florentes alie fructuo-
se: alie in alio statu sū vniuscuiusq; qualitātē vigeant: garrie-
bat philomela et alii passerēs variū ac inumeri mēse Nouembriis
quo ipse per eas deambulabā. Sunt preterea in dicta insula Joa-
na septē vel octo palmarū genera q̄ proceritate et pulchritudine
quēadmodū ceterē oēs arbores: herbe: fructusq; nras facile exu-
perāt. Sūt et mirabiles pin⁹ agri et prata vastissima: variē aues:
variā mella: variāq; metalla ferro excepto. In ea aut quā Dispa-
nam supra dixim⁹ nuncupari maximī sunt mōtes ac pulchri: va-
sta rura. nemoza. campi feracissimi feri pasciq; et p̄dendis edifici-
is aprissimi. Portuū in hac insula cōmoditas et prestancia flumi-
nū copia salubritate admixta hoīm: q̄ nisi quis viderit: credulita-
te superat. Hui⁹ arbores pascua et fructus multū ab illis Joane

differt. Nec preterea Hispana diuerso aromatis genere. auro.
metallisq; abundat. cuius quidem et oïum aliarq; quas ego vidi et
et quas cognitionē habeo incole vtriusq; sexus nudī semper ince-
dunt quēadmodū edunt in lucem: preter aliquas feminas: q̄ fo-
lio frondene aliqua aut bombicino velo pudenda operiunt: qđ
ipse sibi ad id negociū parant. Carent iī oēs (vt supra dixi) quo-
cūq; genere ferri. carēt et armis vtpote sibi ignotis nec ad ea sūt
apti: nō ppter corporis deformitatem cū sint bene formati: sed
q̄a sunt timidi ac plenī formidine. gestant tñ pro armis arundī-
nes sole pūstas: in quas radicib; hastile quoddā ligneū ficcū et
in mucronem attenuatū figunt. neq; iis audēt iugiter vtī: nā se-
pe euenit cū miserim duos vel tris hoīes ex meis ad aliquas vil-
las vt cū ear; loquerent incolas: exiisse agmen glomeratū ex In-
dis: et vbi nros appropinquare videbant fugā celeriter arripuissē
se despetis a patre liberis et econtra. et hoc nō q̄ cupiam eor; dā-
num aliqđ vel iniuriā illata fuerit: imo ad quoscūq; appuli et qui-
bus cū verbum facere potui: quicqđ habebā sum elargitus: pan-
num aliarq; pūmūta nulla mibi facta versura: sed sunt natura pa-
uidi ac timidi. Ceteri vbi se cernunt tutos oī metu repulso: sunt
ad modum simplices ac bone fidei et in oib; que habēt liberalissi-
mi: roganti qđ possidet inficiat nemo: quin ipsi nos ad id poscē-
dū inuitāt. Maximū erga oēs amorē p̄seferunt: dant queq; ma-
gīa pro paruis: minima l; re nūbiloque p̄tenti. ego artm p̄hibui ne
tā minia et nulli; p̄cū hisce darent: vt sunt lanciis. parapsidū.
vitriq; fragmenta. itē clauī ligule. quanq; si hoc poterāt adipisci
videbāt eis pulcherrimā mūdi possidere iocalia. Accidit. n. quē-
dam nauitam tantū auri pōdus habuisse pro vna ligula quantū
sunt tres aurei solidi. et sic alios pro aliis minoris p̄cū: p̄sertim
pro blanquis nouis: quibusdā nūmis aureis: p qđ; habēdis da-
bant quicquid petebat rēditor: puta vnciam cū dimidia et duas
auri: vel triginta et quadraginta bombicis pondo: quā ipsi iam
nouerant. itez arcium. amphore. hydrie. doliūq; fragmenta bom-
bice et auro tanq; bestie comparabant. quod quia iniquum sane

erat vetui: dediꝫ eis multa pulchra ⁊ grata que mecū viderā nul
lo interueniente premio. vt eos mibi facilius ꝓciliarem fierentqꝫ
ꝓpicole ⁊ vt sint ꝓoni in amorem erga Regē Reginā ꝓincipēqꝫ
nostros ⁊ vniuersas gentes Hispanie ac studeant ꝓꝓuīrere co
aceruare eaꝫ nobis tradere quibꝫ ipsi affluunt ⁊ nos magnope
re indigemus. Nullam ii norunt idolatriam: imo firmissime cre
dūt oēm rīm: oēm potentiam: oīa deniꝫ bona esse in celo: meꝫ
inde cum his nauibus ⁊ nautis descēdisse: atqꝫ hoc animo vbiqꝫ
fui susceptus ꝓstqꝫ metum repulerant. Nec sunt segnes aut ru
des: quā summi ac ꝓꝓꝓicacis ingenii: ⁊ homines qui transire
tant mare illud nō sine admiratiōe vniuscuiusqꝫ rei ratiōē red
dunt: sed nunqꝫ viderūt gentes vestitas neqꝫ naues hmōi. Ego
statim atqꝫ ad mare illud ꝓꝓueni e ꝓꝓima insula quosdā Indos
violenter arripui: qui ediscerent a nobis ⁊ nos ꝓꝓiter docerent
ea quorꝫ ipsi in hisce partibus cognitionem habebant: ⁊ ex voto
successit: nam breui nos ipsos: ⁊ ii nos tum gestu ac signis: tum
verbis intellexerunt: magnoꝫ nobis fūre emolumento: veniūt
modo mecum qui semper putant me desiluisse e celo: quāuis diu
nobiscum versati fuerint hodieqꝫ versentur. et ii erant ꝓꝓimi qui
id quocunqꝫ appellabamus nuntiabant: alii deinceps aliis ela
ta voce dicentes: Venite venite ⁊ videbitis gētes ethereas. Quā
ob rem tam femine qꝫ viri: tam impuberes qꝫ adulti: tā iuvenes
qꝫ senes deposita formidine paulo ante ꝓcepta nos certatim vise
bant magna iter stipante caterua: aliis cibum: aliis potum affe
rentibus maximo cum amore ac beniuolentiā incredibili. Habet
vnaqueꝫ insula multas scaphas solidi ligni: ⁊ si angustas. lon
gitudine tñ ac forma nostris biremibus similes: cursu aut velo
ciores. Reguntur remis tantūmodo. Hæꝫ quedaz sunt magnæ:
quedam parue: quedā in medio consistūt. Plures tñ biremi que
remiget duodeuiginti transtris maiores: cū quibus in oēs illas
insulas: que in numere sunt: traicitur. cumqꝫ iis suam mercatu
ram exercent ⁊ inter eos cōmertiā fiunt. Aliquas ego harum bi
remiū seu scaphaz vidi qꝫ rehebant septuaginta ⁊ octuaginta re

miges. In omnibus iis insulis nulla est diuersitas inter gentes
effigies: nulla in moribus atq; loquela: quin oēs se intelligunt
adinuicem: que res perutilis est ad id qđ serenisimos Reges no
stros exoptare precipue reor: scđ ecđ ad scđam xp̄i fidem puerfior
nem. cui qđem quantū intelligere potui facillimū sunt et pronū.
Dixi quēadmodū sum progressus antea insulam Joanam per re
ctum tramitem occasus in orientem miliaria. cccxxii. sm quā viā
et interuallum itineris possum dicere hanc Joanam esse maiorez
Anglia et Scotia simul. nāq; vltra dicta. cccxxii. passuū milia in
ea parte que ad occidentem prospectat due: quas nō petii: super
sunt prouincię: quaz alterā Indi Anan vocant cuius accole cau
dati nascuntur. Tendant in longitudinez ad miliaria. clxxx. vt
ab his quos rebo mecū Indis percepi: qui oīs has callent insu
las. Hispanie No ambit? maior est tota Hispania a Colonia vsq;
ad fontem rabidum. Dincq; facile arguit q quartum eius latus
quod ipse per rectā lineā occidentis in orientem traieci miliaria
continet. dxi. Nec insula est affectanda et affectata nō spernenda.
In qua et si aliaz oīm vt dixi pro inuictissimo Rege nostro solen
niter possessionem accepi: earūq; imperium dicto Regi penitus
cōmittitur: in oportuniōi tñ loco atq; omni lucro et cōmertio
condecēti cuiusdā magne ville: cui Natiuitatis dñi nomen de
dimus: possessionem peculiariter accepi: ibiq; arcem quandam
erigere extemp'o iussi: que modo iam debet esse pacta: in qua ho
mines qui necessarij sunt visi cū omni aīmoz genere et vltra an
num victu oportuno reliqui. Item quandā carauellā et pro alijs
construendis tam in hac arte q̄ in ceteris peritos: ac eiusdē in
sule Regis erga eos beniuolentiam et familiaritatē incredibiles
Sunt enim gentes ille amabiles admodum et benigne: eo q Rex
predictus me fratrem suū dici gloriabatur. Et si aīum reuocarent et
iis qui in arce manserunt nocere velint: nequeunt: qā armis ca
rent: nudi incedūt et nimīū timidi: ideo dictā arcem tenētes dun
taxat pnt totā eam insulam nullo sibi iminēte discrimine popu
lari: dummo leges quas dedim? ac regimen nō excedāt. In oib?

his insulis ut intellexi quicquid vni tamen coniungi acquiescit: preter prin-
cipes aut reges: quibus viginti hinc licet. Femine magis quam viri la-
borare videntur: nec bene potui intelligere an habeant bona pro-
pria: vidi enim quod unus habebat aliis impartiri: presertim dapes
obsonia et huiusmodi. Nullum apud eos monstrum reperi ut plerique exi-
stimabant: sed homines magne reuerentie atque benignos. Nec sunt
nigri velut ethiopes: habent crines planos et demissos: non de-
gunt ubi radio solaris emicat calor: pro magna namque hic est solis
vehementia: propterea quod ab equinoctiali linea distat. Ubi viden-
tur gradus sex et viginti ex montium cacuminibus. Maximum quoque
viget frigus: sed id quidem moderantur Indi tum loci consuetudi-
ne tum rerum calidissimarum quibus frequenter et luxuriose vescuntur
presidio. Itaque monstra aliqua non vidi: neque eorum alicubi habui co-
gnitionem: excepta quadam insula Charis nuncupata: que secun-
da ex Hispania in Indiam transfretantibus existit: quam gens que-
dam a finitimis habitata ferocior incolit. Hi carne humana vescun-
tur. Habent predicti biremium genera plurima quibus in omnes Indi-
cas insulas traiciunt: depredant: surripiunt quecumque possunt. Nihil
ab aliis differunt nisi quod gerunt more femineo longos crines: utun-
tur arcibus et spiculis arundineis fixis ut diximus in grossiori par-
te attenuatis hastilibus. ideoque habent feroces: quare ceteri Indi
inextincto metu plectuntur: sed hos ego nihili facio plus quam alios.
Hi sunt qui coeunt cum quibusdam feminis: que sole insulam Mareu-
nin primam ex Hispania in Indiam traicientibus habitant. De autem
femine nullum sui sexus opus exercent: utuntur enim arcibus et
spiculis sicut de earum coniugibus dixi: muniunt sese laminis eneis
quarum maxima apud eas copia existit. Aliam mihi insulam affirmant
super adiecta Hispania maiorem: eius incolae carere pilis: auroque inter
alias potissimum exuberat. Huius insule et aliarum quas vidi homines
mecum porto qui horum que dixi testimonium perhibent. Denique ut no-
stri discessus et celeris reuersionis compendium ac emolumentum
breuibus astringam hoc polliceor: me nostris Regibus inuictissi-
mis paruo eorum fultum auxilio: tantum auri daturum quantum eis fue-

rit opus. tñ vero aromatum. bombicis. masticiis: q̄ apud Chium
duntaxat inuenitur. tantūq; ligni aloes. tantum seruoꝝ hydo/
latrarum: quantum eozum maiestas voluerit exigere. it. in reu/
barbarum ⁊ alia aromatum genera que ii quos in dicta arce reli/
qui iam inuenisse atq; inuenturos existimo. qñquidem ego nul/
libi magis sum moratus nisi quantum me coegerunt venti: pe/
terq; in villa Natiuitatis: dum arceꝝ condere ⁊ tuta oia esse pro/
uidi. Que ⁊ si maxima ⁊ inaudita sunt: multo tñ maiora forent
si naues mihi vt ratio exigit subuenissent. Vex multum ac mira/
bile hoc: nec nostris meritis correspondens: sed sancte Ch:istia/
ne fidei: nostrorumq; Regum pietati ac religioni: quia quod hu/
manus consequi nō poterat intellectus: id b: manis cōcessit di/
uinus. Solet enim deus seruis suos: quicq; sua precepta diligūt
⁊ in impossibilibus exaudire: vt nobis in presentia contigit: qui
ea consecuti sumus que hactenus mortalium vires minime atī/
gerant: nam si harū insularū quipiam aliquid scripserunt aut lo/
cuti sunt: omnes per ambages ⁊ cōiecturas. nemo se eas vidisse
asserit vnde prop: videbatur fabula. Igitur Rex ⁊ Regina prin/
cepsq; ac eoꝝ regna felicissima cuncteq; ali: Christianoꝝ prouin/
cie Saluatori dño nostro Iesu Ch:isto agam⁹ gratias: qui tan/
ta nos victoria munereq; donauit: celebrentur processiones. per/
agantur solennia sacra: festaq; fronde velentur delubra. exultet
Ch:istus in terris quemadmodum in celis exultat: quom tot po/
puloꝝum perditas ante hac animas saluatum iri preuidet. Lete/
mur ⁊ nos: cum propter exaltationem nostre fidei. tum propter
rerum temporalium incrementa: quoꝝ non solum Hispania sed
vniuersa Ch:ristianitas est futura particeps. Nec vt gesta sunt
sic breuiter enarrata. Vale. Vlis bone pridie Idus Martii.

Christoforus Colom Oceane classis Prefectus.

**¶ Epigramma. R. L. de Corbaria Episcopi Montispalusii.
Ad Inuictissimum Regem Hispaniarum.**

Jam nulla Hispanis tellus addenda Triumphis
Et parum tantis viribus orbis erat.
Nunc longe Eois regio deprensas sub undis.
Auctura est titulos Betice magne tuos:
Unde repertozi merito referenda Colombo
Gratia: sed summo est maior habenda deo.
Qui vincenda parat noua Regna tibiq; sibiq;
Teq; simul fortem prestat et esse piū.

